

Yttrandefrihetskommittén

Ju 2003:04

Nils Funcke

Telefon 0730 - 73 88 51

E-post nils.funcke@justice.ministry.se

Integritetsfrågan och pressetiken – PON:s praxis, en andra genomgång

1. Inledning	2
2. PON-fällningar 2000.....	2
2.1 Övergripande om PO/PON år 2000	2
2.2 År 2000 i siffror	3
2.3 Enskilda och personliga angelägenheter	4
3. PO-PON år 2010	8
3.1 Övergripande om 2010	8
3.2 Kort om 2010 års fällningar	8
4 Paparazzi och andra bildpubliceringar i Sverige	10
4.1 PO om bilder	10
4.2 Kränkande bildpubliceringar	11
4.2.1 Inledning	11
4.2.2 Bilder på olycks- och brottsoffer	11
4.2.3 Bilder av barn, sjuka och avlidna	12
4.2.4 Bilder på brottslingar.....	12
4.2.5 Victoria som ”klippdocka”	13
4.3 Svensk paparazzi.....	13
5. PO om barn och unga	14
6. PO:s allvarligaste kränkningar.....	15
7. Diskussion och slutsatser	19
7.1 Diskussion - PO/PON 2000, 2009 och 2010.....	19
7.2 PO-fallen 2000, 2009 och 2010 grovt kränkande?	20
7.3 Integritetskänsliga bildpubliceringar.....	22
7.4 Slutsatser	23

1. Inledning

I PM 65 gjordes en genomgång av pressens självsanerande verksamhet. Pressetikens historia och dess regelverk beskrevs. I promemorian granskades beslut fattade av Allmänhetens Pressombudsman (PO) respektive Pressens Opinionsnämnd (PON) under år 2009.

PON:s fällande utslag delades in i fem kategorier. Till gruppen som i huvudsak handlade om enskilda som fått personliga angelägenheter blottlagda hänfördes 14 PON-fällningar. Dessa beskrevs i PM 65.

Inför sammanställningen av denna den andra PM:n om integriteten och pressetiken har PON:s beslut från år 2000 och år 2010 gått igenom. Därutöver redogörs för ytterligare ett antal exempel där PON, ”pressens hedersdomstol”, har funnit att en enskild lidit publicitetsskada.

Samma kriterier som användes i PM 65 har tillämpats vid arbetet med denna PM. I PM 65 beskrevs några exempel även ur övriga kategorier. Det görs inte i denna PM eftersom det är den nämnda gruppen av enskilda som är av intresse för kommitténs arbete med integritetsfrågan.

Ett antal av de publiceringar som det redogörs för i denna PM finns i bilagan till promemorian. De återges för att bidra till diskussionen om var gränserna för integritetsintrång ska dras och därmed vad ett eventuellt förbud mot integritetskränkningar ska inkludera. Genom konkreta verkliga exempel kan förhoppningsvis diskussionen också bli konkret.

I promemorian tas också frågan om svenska publiceringar av paparazzi-bilder upp. Exempel på sådana publiceringar återges i bilagan.

2. PON-fällningar 2000

2.1 Övergripande om PO/PON år 2000

Avgående PO, Per-Arne Jigenius, summerade i årsberättelsen för 2000 sin tid som PO.

Mitt intryck under sju år som PO är att chefredaktörer och journalister i dagspressen anser att de pressetiska frågorna är viktiga och man anstränger sig verkligen för att undvika övertramp.

Jigenius ansåg sig kunna konstatera att kvällstidningarna i Stockholm som tidigare intagit täten i klanderligan nu tydligt hade bestämt sig för en säkrare framfart efter ”en stormig seglats på 1990-talet”.

Avgående PO varnade i och för sig för det vanskliga i att dra några bestämda slutsatser med bara några år som underlag. Men när det gällde ”skvallerpressen” ansåg han sig se en klar tendens.

För några år sedan uppmärksammades skvallerpressen för spektakulära och hänsynslösa publiceringar. År 2000 fälldes inte någon skvaller-tidning och inte ett enda ärende rörande dessa tidningar nådde Opinionsnämndens bord. Jag tror att PO-anmälningarna och den efterföljande debatten fick vissa skvallertidningsredaktörer att inse att både principiella och praktiska/ekonomiska skäl talade för en mindre brutal journalistik.

Det mest omtalade ärendet under året var när fyra rikstidningar gjorde gemensam sak och publicerade namn och bild samt en rad uppgifter om 62 personer som ansågs utgöra ett hot mot demokratin. De publiceringar som anmäldes till PO/PON friades. De uthängda ansågs få stå ut med att bli exponerade. Men enligt PO förekom i kölvattnet av huvudpubliceringen övertramp som aldrig kom att prövas. De berörda ”avböjde av personliga skäl att göra en anmälan trots att PO informerade dem om denna möjlighet”.

Det är den enskilde, den drabbade, som har sista ordet och avgör om PO/PON ska få granska ett fall eller inte. Det är samma princip som gäller i dag i frågan om åtal ska väckas för förtal. Om inte den enskilde anger brottet till åtal kan en publicering inte lagföras hur angeläget det än framstår från allmän synvinkel. Samma princip är tänkt att gälla enligt förslaget att kriminalisera viss fotografering (se *Olovlig fotografering Ds 2011:1*).

2.2 År 2000 i siffror

Under år 2000 gjordes 396 anmälningar till PO. Många av dessa avskrevs av olika skäl omgående. Under året avgjorde PON 98 fall. Av dessa blev det fällande utslag i 23 fall och friande i 72 fall medan tre ärenden avvisades.

Bland de fällda tidningarna och tidskrifterna dominerade mindre och medelstora landsortstidningar. Av storstadstidningarna var det Svenska Dagbladet med två fällningar som fick flest klander.

I två fall använde PON den skarpaste tillrättavisningen, ”grovt brutit mot publicistisk sed”. Det ena fallet finns beskrivet i avsnitt 2.3. Det andra fallet gällde främst rätten till genmäle och är av mindre intresse för de frågeställningar som är aktuella här.

2.3 Enskilda och personliga angelägenheter

För år 2000 har tio PON-fällningar förts till kategorin där enskilda fått personliga angelägenheter exponerade. I absoluta tal är det färre än vid genomgången av år 2009. Men procentuellt sett utgjorde dessa fall år 2000 en större andel av sådana fällningar än vad de gjorde 2009.

Nedan görs en kort beskrivning av de tio fallen.

Känsliga uppgifter om 17-åringens död

Artikeln som anmäldes bar rubriken ”17-åring dog i sin säng efter drog-fest”. Enligt tidningens rubriksättning hade han dött av en ”överdos”. I artikeln påstods att den unge druckit alkohol och narkotika. Mamman kände sig kränkt och anmälde publiceringen till PO. Enligt henne hade det inte varit någon fest och dödsorsaken var inte fastställd när artikeln publicerades. Visserligen kände personer i familjens närhet till att 17-åringen avlidit men artikeln innehöll känsliga och obekräftade uppgifter vars publicering hade förorsakat familjen en oförsvarlig publicitetsskada. PON fällde tidningen för att den ”grovt brutit mot god publicistisk sed”.

Tolvåring terroriserade skola

”Tolvåring höll skola i skräck” löd rubriken i en kvällstidning. Rubriken fortsatte med att basunera ut att den unge ”terroriserade lärare och skolkamrater under sex år”.

Enligt artikeln hade tolvåringen misshandlat en lärare. Grabben på den namngivna skolan hade redan från första klass haft specialstöd och flyttades nu efter protester från andra föräldrar till en annan skola. Mamman reagerade på artikeln som hon menade framställde hennes son som en ”ligist och värsting”. Tidningens reporter hade aldrig träffat vare sig mamman eller sonen. PO menade att publiceringen pekade ut tolvåringen när han kom till den nya skolan och att artikeln försvårade för honom att komma tillrätta med sin situation. PON fällde tidningen för att den hade brutit mot god publicistisk sed.

Bildpublicering kränkte skoterförare

En lokaltidning beskrev hur räddningstjänsten hade lyckats dra upp två personer som kört genom isen med sin skoter. I anslutning till artikeln där tidningen förmedlade polisens uppgifter om misstänkt rattfylleri publicerades en gruppbild från olyckstillfället. På bilden förekom den för rattfylleri misstänkte mannen. Publiceringen var olycklig enligt tidningen men det framgick inte av bilden att en av männen på den var skoterföra-

ren. PO ansåg inte att tidningen borde klandras men valde att hänskjuta ärendet till PON. Nämnden kom vid sin prövning till en annan slutsats än PO. Det är tidningens skyldighet att veta vilka personer som finns på en bild som publiceras enligt PON. Därtill var det uppenbart att mannen inte kunde förväxlas med räddningspersonalen, som bar speciella västar. Lokaltidningen hade brutit mot god publicistisk sed enligt PON.

Kvinna misskrediterad

En större lokaltidning redogjorde för hur arvingarna till en politiker på orten anklagade en kvinna för ocker. Kvinnan, som var anställd i Svenska Kyrkan, skulle enligt politikerns testamente ärva 100 000 kronor. Arvingarna polisanmälde henne för ocker och tre fall av bedrägeri för att hon tagit ut pengar från politikerns konto. Kvinnan fick vetskap om polisanmälan först när hon läste tidningen.

I sin anmälan till PO hävdade kvinnan att hon haft fullmakt att ta ut pengarna. Tidningen framhöll i sin inläga till PO att kvinnan anonymiserats i artikeln.

Det höll PO inte med om. Uppgifterna i tidningen var många och tillräckligt detaljerade för att kvinnan skulle kunna identifieras. De framförda uppgifterna berörde kvinnans privatliv och hennes ställning gjorde att hon inte skulle behöva tåla ett utpekande. PON instämde i PO:s uppfattning och fann publiceringen kränkande och klandrade tidningen för att ha brutit mot god publicistisk sed.

Artikel om en vårdnadstvist klandrad

Artikeln i lokaltidningen innehöll en redogörelse för en vårdnadstvist. Mamman uttryckte i artikeln att pappan bränt alla sina chanser i livet. Någon delad vårdnad om sonen kunde inte komma ifråga så nu fick myndigheterna ta över menade mamman. Pappan berättade att han fått veta att sonen genomgick en utredning på en barnpsykiatrisk mottagning. Ytterligare mycket personliga uppgifter och beskyllningar framfördes i artikeln.

Tidningen ansåg att den hade anonymiserat pappan, mamman och sonen tillräckligt och framhöll att endast de som redan kände till fallet kunde identifiera dem.

PO framhöll det viktiga i att inte röja de inblandades identitet i ett vårdnadsärende eftersom det ofta förekommer integritetskänsliga uppgifter samt beskyllningar och motbeskyllningar. De detaljerade uppgifterna i

artikeln gjorde att personer med viss tidigare kunskap om fallet fick kännedom om ytterligare detaljer. Enligt PON hade tidningen därmed brutit mot god publicistisk sed.

Genrebild utmålad person som missbrukare

Tidskriften ville med en artikel beskriva den kemiska drogen GHB och dess skadeverkningar. För att illustrera artikeln använde tidskriften en bild på en ung man med solglasögon och skinnjacka med nitar. Mannen på bilden var från en mindre ort. Han kände sig kränkt och arg över att bli sammankopplad med drogmissbruk.

Tidskriften förklarade att bilden hade köpts från en bildbyrå och att den såg arrangerad ut. I texten gjordes ingen koppling till bilden och mannen. PO och PON underkände tidningens argumentationslinje. Enligt PO rådde det inget tvivel om att mannen kunde få obehagliga frågor, bl.a. eftersom tidningen inte markerat i bildtexten att personen på bilden inte hade något samband med texten.

Tidskriften kunde heller inte undgå ansvar genom att hänvisa till att bilden hade levererats av en bildbyrå. Personen på bilden hade utsatts för en allvarlig publicitetsskada menade PON och fällde tidskriften för att ha åsidosatt god publicistisk sed.

Grova felaktigheter i artikel om vårdnadstvist

I den mycket lokala gratistidningen skildrades det rättsliga efterspelet av en vårdnadstvist. Enligt tidningen hade modern ändrat sig vad gällde överenskommelsen om gemensam vårdnad och anmält exmaken för att ha förgripit sig på dottern. Mannen häktades men släpptes när åklagaren valde att lägga ned förundersökningen.

Kvinnan ansåg att artikeln innehöll grova och för henne kränkande uppgifter. Hon hade begärt enskild vårdnad först efter att misstankarna om övergrepp hade framkommit genom dotterns berättelse. Hon menade också att en uppgift om att tingsrätten inte ville att modern skulle träffa dottern för att det kunde skada flickan psykiskt var gripen ur luften. Även om några namn inte angavs i tidningen menade modern att hon kunde identifieras av bl.a. daghemspersonal och socialsekreterare.

PO fann det klarlagt att modern hade begärt enskild vårdnad först efter att polisen börjat utreda misstankarna om övergrepp. Påståendet i artikeln var därför inte sant. Enligt PO var det förvånande att referatet av den ”klart skrivna domen” hade blivit felaktigt på viktiga punkter. Även

om kvinnan inte kunde identifieras i en större krets så hade det med tanke på ämnets känsliga karaktär uppkommit en publicitetsskada. PON fann att tidningen hade brutit mot god publicistisk sed.

Ärekränkning av 16-åringar

En regional tidning i Skåne ville belysa hur underåriga fick tag på alkohol. Några prao-elever intervjuade fyra två år äldre ungdomar som framträdde med namn och på bild i tidningen. En av de intervjuade uttalade att han inte visste varför han drack men att det var kul och att hans föräldrar inte visste om det.

I sin anmälan till PO förklarade pappan till den intervjuade 16-åringen att artikeln var ärekränkande. Artikeln var skriven av 14-åringar och hans son hade överdrivit för att imponera på de yngre. Det var fullständigt huvudlöst av tidningen att publicera uppgifterna menade pappan.

PO ansåg att en 16-åring inte kan förväntas förutse konsekvenserna av att "frejdiga uttalanden" om alkoholvanor offentliggörs. Det spelade enligt PO i detta fall ingen roll om uppgifterna var sanna eller inte. Tidningen borde ha insett att uttalandena om regelbunden användning av smuggelsprit skulle skada 16-åringen. PON fann att tidningen hade åsidosatt god publicistisk sed.

Detaljerad skildring av övergrepp klandrat

En lokaltidning redogjorde ingående för hur en 9-årig flicka vid ett födelsedagskalas hade blivit utsatt för sexuellt ofredande av en 65-årig man. Flickans mamma tyckte det var bra att tidningen uppmärksammade frågan om övergrepp mot barn. Men mamman ifrågasatte starkt om det var nödvändigt att i detalj återge vad som hänt. Detaljrikedomen även i övrigt hade lett till att flickan kunde identifieras. PON menade att tidningen inte hade gjort tillräckligt för att anonymisera flickan och uttalade att tidningen brutit mot god publicistisk sed.

Skildring av dödsfall i riksspridd dagstidning

För att konkretisera effekterna av missbruk av den smärtstillande substansen DXP redogjorde tidningen för hur en 18-åring hade hittats död på en parkbänk. Den unges förnamn och hemort angavs. Artikeln illustrerades med en stor bild på mamman, vars för- och efternamn återgavs. Mamman berättade i tidningen om pojakens förhållanden och att ingen trodde att han tagit sitt liv.

Publiceringen anmäldes av 18-åringens pappa. Pappan förklarade att han hade fått kännedom om den kommande publiceringen och då motsatt sig att sonen skulle namnges. Han sökte avstyra publiceringen bland annat av hänsyn till 18-åringens lillebror genom att sända ett telefax till tidningen. PO ansåg att omständigheterna kring 18-åringens död var av ”mycket integritetskänslig natur”. Namngivningen innebar också ett utpekande inför en vidare krets än den som redan kände till fallet. PON instämde och tillade att god pressetik kräver att hänsyn tas till den döde men också till hans anhöriga. Tidningen ansågs ha brutit mot god publicistisk sed.

3. PO-PON år 2010

3.1 Övergripande om 2010

Under året uttalade PON klander i 45 fall. Av dessa var 42 hänskjutna från PO till PON med förslag att de skulle klandras. I de tre resterande fallen fällde PON där PO friat.

Fallen har inte granskats i detalj. Men av PO:s sammanfattning av ärendena går det att utläsa vad saken gällde. Av de 45 klandrade fallen har 15 bedömts tillhöra kategorin enskilda som fått personliga angelägenheter exponerade. Det är i stort samma antal och andel som 2009. Även karaktären av de klandrade publiceringarna är i stort densamma år 2010 som 2009. Redovisningen av år 2009 återfinns i PM 65.

Av de 15 fallen ansåg PON att tidningarna i sex fall hade åsidosatt god publicistisk sed och i nio fall brutit mot god publicistisk sed. Noterbart är att PON varken år 2009 eller 2010 fann anledning att utdela det skarpaste klandret, att en tidning ”grovt brutit mot god publicistisk sed”.

I sin årsberättelse tar PO, Yrsa Stenius, upp ”skvallerjournalistiken” kring kung Carl Gustafs ”privata nöjen” och prinsessan Madeleines kärleksliv. PO menar att oavsett om bevakningen varit pressetiskt klandervärd eller inte ”anser jag den vara ett exempel på hur starkt privatlivet har slagit igenom i svensk publicistik under det senaste decenniet”. Enligt PO kan utvecklingen i värsta fall leda till att ”lagstiftaren även i Sverige tar sig för med att reglera privatlivets helgd med argumentet att det pressetiska systemet inte längre visar sig räcka till”.

3.2 Kort om 2010 års fällningar

För att ge en bild av ärendena sammanfattas de kort nedan under några rubriker.

Barn och unga

När en 4-årig flicka försvann publicerade en kvällstidning uppgifter om försvinnandet. Artikeln i tidningen återgav också detaljer om föräldrarnas vårdnadstvist och flickans privata angelägenheter. Skadan förvärrades ytterligare av att en bild på flickan publicerades sedan hon återfunnits.

Två lokaltidningar beskrev hur en 7-årig flicka hade blivit utsatt för sexuellt ofredande. Identifieringen av flickan underlättades enligt PON bl.a. genom att platsen angavs. Beskrivningen av gärningen var detaljerad och innebar att de som kände till flickan fick del av uppgifter som de inte borde hade fått (mer om detta fall i avsnitt 6).

I ett reportage i en tidskrift skildrades en boxningsklubb. Klubben hade enligt tidskriften startats av ett bostadsbolag för att fånga upp ungdomar på glid. En ung kvinna framställdes i reportaget som en värsting. Det skulle hon inte behöva tåla enligt PO som uttalade att särskilt när det gäller barn och unga ställs höga krav på hänsynsfullhet. Ingen ska behöva tillskrivas epitetet ”värsting” enligt PON.

En lokaltidning i Västsverige beskrev arbetsmiljön vid ett hem för ensamkommande flyktingbarn. De boende på hemmet beskrevs på ett enligt PO ofördelaktigt sätt. Med tanke på deras utsatta situation och att hemmet var beläget på en mindre ort blev barnen utpekade utan att det fanns något legitimt intresse.

I ett reportage om ungdomar framkom mycket integritetskänslig information om en tonårsflickas privatliv. Det kunde enligt PO inte uteslutas att en del av läsarna kunde koppla samman en av flickorna på bilden med uppgifterna i texten.

Politik och integritet

Kartläggningen av nazister och högerextremister har varit ett återkommande tema i många medier de senaste åren. När en lokaltidning i Skåne skulle beskriva dessa kretsar åsidosatte tidningen enligt PON god publicistisk sed i två fall.

Enligt PON var det inte försvarligt att peka ut personen A med namn och ange att han hade obetalda skulder. A hade hoppat av en högerextrem rörelse för flera år sedan och det fanns enligt PON inget allmänintresse i att dra upp hans nuvarande ekonomiska situation. I en annan publicering namngavs A:s gode man. I artikeln framhölls att han hade en bakgrund i den nazistiska rörelsen och han påstods ha haft samröre med personer som begått allvarliga brott.

De två artiklarna publicerades också i en annan tidning i Skåne. Även den tidningen klandrades av PON.

En av de nämnda tidningarna hade enligt PON också åsidosatt god publicistisk sed genom att med namn och bild koppla samman en person med Sverigedemokraterna. Det skedde trots att den utpekade hade tagit avstånd från partiets politik.

Brottsoffer och sjukdomar

En facklig tidskrift berättade ingående om en olycka på en arbetsplats. En namngiven man hade skadats allvarligt. Enligt PON är uppgifter om skador och sjukdomar integritetskänsliga och ”en drabbad ska inte behöva tåla att namnges”.

En mördad person beskrevs i regiontidningen på ett ofördelaktigt sätt. PON menade att tidningen hade brutit mot god publicistisk sed.

En lokaltidning gav mycket detaljerade uppgifter om en operation som en kvinna hade genomgått. Upplysningarna bedömdes av PO som ytterst integritetskänsliga. I artikeln förekom också vissa uppgifter som gjorde det möjligt att identifiera kvinnan (mer om detta fall i avsnitt 6).

Övriga integritetskänsliga publiceringar

En kvällstidning gav i sitt rättegångsreferat ingående och delvis nedlåtande uppgifter om de inblandade. PON fann att uppgifterna var av den karaktären att de inblandade inte skulle behöva tåla att få dem offentliggjorda.

4 Paparazzi och andra bildpubliceringar i Sverige

4.1 PO om bilder

”Påfallande många anmälningar till PO rör bildpubliceringar” skrev PO Per-Arne Jigenius i sin årsberättelse 1995.

Enligt PO gällde publiceringarna allt från bildförväxlingar som orsakats av rent slarv till övervägda okänsliga bildpubliceringar av t.ex. brottsoffer.

Det är inte särskilt förvånande att just bilder av integritetskänslig natur upplevs som extra kränkande. Bilden har större genomslag genom sin förmåga att återge detaljer samt inte minst fotografiets förmåga att förmedla och skapa känslor. En bild på en sjuk eller nakenbadare berör betraktaren och den avbildade starkare känslomässigt än om situationerna skulle beskrivas i löpande text. Ett fotografi anses allmänt också ha ett större värde som dokument och därmed som ”sanningssägare” än en text.

Ett bestämt intryck av sekretariatets genomgång i denna och tidigare PM är att PO och PON är mer kritiska till och hårdare i sina beslut när det gäller integritetskänsliga bildpubliceringar än i fråga om text.

4.2 Kränkande bildpubliceringar

4.2.1 Inledning

Nedan görs några enskilda nedslag ur de senaste 20 årens PO-fall. Urvalet baserar sig inte på en fullständig genomgång av samtliga ärenden. De har i stället valts bland de fall som PO särskilt lyft fram i sina årsberättelser.

4.2.2 Bilder på olycks- och brottsoffer

En regiontidning publicerade 1995 en färgbild på en yngre man som hade blivit ihjälslagen med en planka. Tidningens fotograf hade närmat sig brottsplatsen från ett håll där polisen inte hade satt upp någon avspärrning och tagit bilden genom ett buskage. På bilden kunde man se kroppen och delar av huvudet i en blodpöl. PO och PON riktade skarp kritik mot publiceringen.

Ett annat fall från år 1995 gällde publiceringen av en arkivbild på en kvinna som hade kidnappats. Bilden var flera år gammal. Enligt PO brast tidningen i hänsyn till brottsoffret. Noterbart är att under 1995 uttalade PON i hela 19 av 70 fällande utslag att tidningen ”grovt brutit mot god publicistisk sed”. Det innebar en markerad skärpning av klandren hävdade PO i sin årsberättelse.

År 1994 publicerade en kvällstidning bilder på räddade, saknade och omkomna efter Estonias förlisning. PO/PON menade att tidningen grovt hade brutit mot god publicistisk sed eftersom bilderna utan åtskillnad blandade överlevande med omkomna. Samma tidning fälldes för att ha publicerat närgångna bilder på chockade och sörjande anhöriga till dem som föll offer för Estoniakatastrofen.

I en kvällstidning publicerades år 2003 flera bilder när utrikesminister Anna Lindh svårt knivskuren fördes bort på bår. Bilderna var tagna kort efter att utrikesministern blivit överfallen på NK i centrala Stockholm. Även med beaktande av det stora allmänintresset menade PO att tidningen genom den ”iögonfallande omfattningen” och ”påträngande närgångenheten” brutit mot god publicistisk sed. Tidningen ansågs inte ha visat tillräcklig hänsyn till offret och de anhöriga menade PON i sitt beslut 2004.¹

---

¹ Den mest närgångna av de publicerade bilderna återfinns i bilagan till denna PM, s. 6.

4.2.3 Bilder av barn, sjuka och avlidna

En kvällstidning fälldes av PON år 1996 för att utan uttryckligt medgivande ha publicerat bilder på en bröstopererad kvinna. Bilden av kvinnans överkropp publicerades såväl på löpsedeln som på första sidan.

När spionen Stig Bergling återvände till Sverige fick han och hans fru acceptera en omfattande publicering. PO/PON reagerade mot att en tidning hade publicerat bilder ur passregistret på hustruns barn. Den publiceringen hade enligt PO inget som helst allmänintresse.

En skvallertidning skrev år 2009 om en känd persons kärleksförhållanden. I anslutning till artikeln publicerades en bild på kändisens barn. En oacceptabel publicitetsskada hade uppkommit menade PO.

Under 2009 klandrades en tidning för att ha publicerat bilder på barn på ett sommarläger. Artikeln bibringade läsarna uppfattningen att barnen kom från familjer med ekonomiska och sociala problem. PON menade att regiontidningen hade åsidosatt god publicistisk sed.

En bild på en död kvinna som publicerades 1990 fick dåvarande PO, Hans-Gunnar Axberger, att reagera. Bilden illustrerade ett reportage om en läkare som utförde obduktioner. På bilden av läkaren syntes i bakgrunden huvudet och överkroppen på en död kvinna. Ansiktet var väl synligt och av bilden framgick också symptomen av den sjukdom som kvinnan hade avlidit av. Den avlidnas barn kunde känna igen sin mamma på bilden och utsattes därmed för en integritetskränkning. PON fällde tidningen för att den grovt hade brutit mot god publicistisk sed.

4.2.4 Bilder på brottslingar

PO, Yrsa Stenius, uppmärksammade 2009 mediernas, enligt hennes tycke, närgångenhet mot dömda brottslingar. I sin årsberättelse skrev hon:

Man publicerar bilder, inte sällan ytterst ofördelaktiga, från privata sammanhang där gärningsmannen fotograferats. Eller man låter någon rättegångsreporter skriva en förkrossande personkaraktäristik på en tilltalad, som i fallet med Arboga-mördaren.

PO noterade att delar av pressen tenderade att ”slänga i stort sett all hänsyn mot gärningsmän överbord”. För att belysa frågan tog PO på eget initiativ upp ett ärende för granskning. Det gällde en 21-åring som hade mördat sin sambo och vars bild och förnamn publicerades i en tidning redan innan han blivit häktad. Mannen var ung och tidigare ostraffad. Enligt PON hade tidningen brutit mot god publicistisk sed.

4.2.5 Victoria som "klippdocka"

En skvallertidning frågade om kronprinsessan Victoria kunde tänka sig att illustrera badmodet 1997. När hovet svarade nej valde tidningen att klippa in kronprinsessans huvud på ett antal modeller som bar olika badkläder. I texten markerades att det rörde sig om ett montage.

Inte ens en person i en offentlig och hög ställning ska behöva stå ut med något liknande menade PO. Det fanns inget samband mellan bilderna och kronprinsessans offentliga uppdrag och ställning. PON fällde tidningen.

4.3 Svensk paparazzi

I sin årsberättelse 1999 framhöll PO att paparazzibilder sällan förekommer i svenska tidningar. Förhoppningsvis beror det enligt PO på "att svenska utgivare är ansvarsfulla och medvetet avstår" från erbjudanden att köpa smygtagna och integritetskänsliga bilder.

Det kan säkerligen vara en korrekt iakttagelse. Men det finns trots allt exempel som är värda att belysa. Utan att göra anspråk på någon fullständighet redogörs nedan för ett antal smygtagna fotografier som har publicerats i svenska tidningar och tidskrifter.

Kändispar på semester

PON friade 1997 en veckotidning för publiceringen av en bild på ett kändispar på semester. Bilden var tagen i smyg i hotellets trädgård och kvinnan på bilden ansåg att hon hade blivit utsatt för ett integritetsintrång. PO och PON ansåg att ett visst integritetsintrång skett. Men det var inte av den karaktären att publiceringen borde kritiseras.

Artist med bar överkropp

En skvallertidning kommer över och publicerar bilder på en känd kvinnlig artist som solbadade topless. Fotografiet var taget mot en plats dit allmänheten inte hade tillträde. Enligt PO var bilderna uppenbarligen tagna från långt håll på den intet ont anande kvinnan. PON fällde tidningen för att "grovt" ha brutit mot god publicistisk sed.

Berté – Borg

En kvällstidning publicerade den 25 april 1991 en bild på Loredana Berté-Borg tagen på ett sjukhus i Milano. På bilden som publicerades på löpsedeln och på tidningens första sida syns en medvetlös Loredana Berté-Borg som ligger med öppen mun i en sjukhussäng. I bakgrunden syns

också tydligt en annan patient. Bilden var en s.k. paprazzibild tagen i hemlighet efter Loredana Berté-Borgs självmordsförsök.²

Det är vanskligt att värdera och rangordna integritetskränkningar. Men bilden från sjukhuset utgör ett grovt integritetsintrång.

Dåvarande PO, Hans-Gunnar Axberger, konstaterade att PO inte kunde ta upp bilden till prövning eftersom Loredana Berté-Borg inte hade anmält publiceringen. PO:s försök att utverka samtycke för att på eget initiativ pröva publiceringen misslyckades.

Ett år tidigare hade PO/PON däremot avgjort ett ärende som gällde bilder på Loredana Berté-Borg. Det handlade om ett antal nakenbilder som med hennes tillstånd tagits tio år tidigare för den italienska upplagan av Playboy och som nu dök upp i en svensk herrtidning.

Enligt Loredana Berté-Borg hade bilderna tagits exklusivt för Playboy och publiceringen i den svenska herrtidningen skedde utan att hon tillfrågats och än mindre gett sitt medgivande. Därtill kom att herrtidningen hade marknadsfört publiceringen i ett antal rikstidningar. I anslutning till bilderna skrev tidningen "HELNAKNA LOREDANA – fräcka nakenbilder på BJÖRN BORGS NYA FRU" och läsarna uppmanades att "Titata, fantisera och njut" av den "exotiska, eggande eldfängda" fru Borg.

PO ansåg att bilderna i kombination med texten innebar att Loredana Berté-Borg hade kränkts. PON fällde tidningen för att ha brutit mot god publicistisk sed.

Samma utslag hos PON blev det mot samma tidning som samma år publicerade bilder ur en "porrfilm" där Loredana Berté-Borg medverkat. Bilderna var den här gången 20 år gamla. Enligt Loredana Berté-Borgs ombud skedde publiceringen för att skandalisera henne.

5. PO om barn och unga

Att barn och unga är särskilt utsatta har flera av de senaste pressombudsmännen framhållit. I sin årsberättelse för 2001 uppmärksammade PO, Olle Stenholm, frågan särskilt.

PO redogjorde för två fall där namngivna ungdomar under 18 år hade kränkts när deras svar på frågor om sina egna sexliv publicerades.

Det finns förvissa många vuxna som inte kan tillvarata sina egna intressen gentemot pressen. Men att barn har ännu svårare att göra det är

---

² Bilden återges i bilagan till denna PM, s. 1.

självljart. Ingen tidning kan heller kräva att minderåriga skall ta ansvar för sina egna uttalanden på det sätt som ofta kan begäras av vuxna.

PO fortsatte:

Att nästan en tredjedel av fällningarna i opinionsnämnden under ett år gäller sådant som skrivits om minderåriga innebär att alltför många redaktioner alltför sällan betänker hur lätt det är att skada barn i den journalistiska arbetsprocessen. Största redaktionella omtanke krävs när det gäller så försvarslösa individer. Som PO gör jag och hoppas att även i framtiden kunna göra vad som står i min makt för att höja pressens medvetande om hur lätt det i värsta fall kan vara att tillfoga just barn oacceptabla publicitetskränkningar.

Året därpå konstaterade PO att antalet fällda publiceringar som gällde barn minskat. Deras andel av fällningarna hade minskat från var tredje till var tionde. PO uttryckte glädje över nedgången men fann att mer kunde och borde göras.

6. PO:s allvarligaste kränkningar

Under arbetet med denna PM ombads PO, Yrsa Stenius, och biträdande PO, Kersti Söderberg, att ange de kränkningar av enskildas personliga förhållanden som de ansåg allvarligast. Samtliga deras utvalda fall handlar om offentliggjorda uppgifter om barn och sjukdomar samt om bildpubliceringar.

Nakenbadande kvinna

Kersti Söderberg har varit biträdande PO i tio år. Ett av de fall hon framhåller gäller en färgbild på en nakenbadande kvinna. I texten beskrevs kvinnan som "nakenbadarnas drottning". Färgbilden ingick i ett större reportage från ett nakenbad som publicerades 2002 i en större regiontidning. PO skrev i sitt yttrande att "det är ett reportage i positiv anda om dambadet". Enligt PO utstrålade den anmälda bilden "livsglädje och välbehag".³

Åtskilliga bilder togs på nakenbadet men inte på de personer som deklarerade att de inte önskade medverka i tidningen. Den bild som anmäldes till PO ingick i en serie på 16 bilder tagna i vattnet. Kvinnan som fotograferades var medveten om att bilderna togs framifrån och hade enligt fotografen inte protesterat vid fotograferingen. Kvinnan redovisade till PO en delvis annan uppfattning. Enligt henne skulle bilder bara tas bakifrån och när bilderna togs i vattnet hade hon inte haft glasögonen på sig.

³ Bilden återges i bilagan till denna PM, s. 4.

Trots att PO tyckte att bilden utstrålade livsglädje och njutning fann han att det var en ”djupt integritetskänslig bild”. Enligt PO ska den enskilde själv få bestämma vem eller vilka som ska få betrakta den egna nakna kroppen. Efter att ha tagit del av kvinnans berättelse och tidningens synpunkter fann PO att kvinnan inte hade önskat att en närbild av hennes överkropp skulle publiceras. Enligt PO hade kvinnan utsatts för en publicitetsskada. Det gällde inte minst med tanke på de konsekvenser det fått för henne på arbetsplatsen. Enligt PO borde tidningen ha frågat kvinnan om hon gav sitt godkännande till att bilden publicerades. Mot detta invände tidningen att ingen av de badande hade framfört något sådant önskemål och att det är ytterst ovanligt att sådana krav ställs. PON fällde tidningen för att ha brutit mot god publicistisk sed.

Sjuåring utsatt för våldtäkt

PO, Yrsa Stenius, ser det som extra allvarligt när unga och sjuka blir exponerade på ett integritetskänsligt sätt. Ett av PO:s exempel är ett fall där två tidningar på en mindre ort redogjorde år 2009 för åtalet mot en 28-åring.

Mannen hade vid ett flertal tillfällen blottat sig för barn. I tidningarna beskrevs ett fall där 28-åringen hållit fast en 7-åring i benen, dragit av henne trosorna och försökt slicka henne i underlivet. I bägge tidningarna redogjordes för datum och var övergreppet, vilket rubricerades som våldtäkt, hade ägt rum. I en av tidningarna fanns även en bild på den skola där övergreppet skett.⁴

Pappan till 7-åringen anmälde publiceringarna till PO. Han kritiserade starkt beskrivningen av övergreppet och menade att det inte fanns något allmänintresse av att så detaljerat beskriva vad som hänt. Artiklarna kränkte hans barn och många i familjens närhet hade reagerat. Tidningen hänvisade till att den hade hämtat uppgifterna ur åklagarens åtal och att flickan inte gick att identifiera.

PO framhöll att publiceringar om sexualbrott mot barn har ett stort allmänintresse. Men samtidigt är sådana publiceringar ytterst känsliga och integritetskränkande för offren. Även om inte fler personer än de som redan före publiceringen kände till händelsen och flickan ansåg PO att hon drabbats av en publicitetsskada. Kretsen som kände till hennes identitet hade av beskrivningen av gärningen fått detaljkunskaper. Publiceringen hade därmed åsamkat flickan ett oförskyllt lidande. PON menade

---

⁴ Artikeln återges i bilagan till denna PM, s. 2.

att tidningarna inte kunde undgå klander för att ha åsidosatt god publicistisk sed.

Detaljerad redogörelse för ingrepp

I lokaltidningen beskrevs hur en läkare hade anmälts för att ha nonchalerat en tumör på blindtarmen. Fyra år senare tvingas den då 25-åriga kvinnan genomgå ett mycket omfattande ingrepp eftersom cancern spridit sig. I artikeln i lokaltidningen redogjordes för att hennes livmoder, äggstockar, slida, ändtarm samt delar av tarmen, bukhinnan och buknätet opererats bort.⁵

Kvinnans anmälan mot läkaren citerades i tidningen. Bland annat lyftes fram att hon kände stor sorg och förtvivlan över de stora kroppsliga förändringar som läkarens nonchalans fyra år tidigare åsamkat henne.

Kvinnan förklarade i sin anmälan till PO att hon visste att hennes anmälan till HSAN skulle bli offentlig. Men hon uttryckte att hon inte kunde förstå att detaljerna om operationen kunde ha något som helst allmänintresse. Hon förklarade att hennes privatliv blivit exponerat i tidningen. Tidningens utgivare hade framfört till PO att detaljerna inte borde återgivits. Utgivaren menade dock att kvinnan inte gick att identifiera och att hon därmed inte hade lidit någon publicitetsskada.

Sjukdomar är synnerligen integritetskänsliga och i de flesta fall bör det vara upp till var och en vilka man vill dela sådana uppgifter med menade PO. Tidningen hade strävat efter att anonymisera kvinnan och utpekandet var i detta fall mycket begränsat. Men trots allt fick de som kände till kvinnans sjukdom nu eventuellt kännedom om detaljer som man inte kunde utgå ifrån att de känt till sedan tidigare. Upplysningarna var ytterst integritetskränkande och inte "avsedda att komma någon annan till del utom dem som kvinnan själv hade valt att berätta det för". PON klandrade tidningen för att ha brutit mot god publicistisk sed.

Spa-dag fall för PO

Enligt PO, Yrsa Stenius, är en bildpublicering 2007 från ett hem för dementa av intresse.

En lokaltidning i Småland gav stort utrymme för ett reportage från ett demensboende. I artikeln framhölls betydelsen av att de dementa aktive-

---

⁵ Artikeln återges i bilagan till denna PM, s. 3.

rades och blev ompysslade. Rubriken till artikeln var ”Spa-dag en njutning på demensboende”.

På en av de publicerade bilderna ses två kvinnor i en soffa. Den ena tar ett fotbad och den andra synes sova eller har domnat bort.⁶ Dottern till den senare av kvinnorna anmälde publiceringen till PO. Enligt dottern hade hennes 92-åriga mamma blivit uthängd till allmän beskådan med namn och på bild. Publiceringen av bilden kränkte mammans integritet. När personalen på hemmet å tidningens vägnar frågat kvinnas dotter om de fick intervjua mamman hade hon svarat att det tyckte hon inte. Vid denna kontakt nämndes heller inget om bild- och namnpublicering enligt dottern. Tidningen replikerade till PO genom att fråga varför anmälaren tycktes skämmas för att hennes mamma led av demens.

PO menade att tidningens ambition att lyfta fram ett positivt exempel från vården var behjärtansvärd. Men trots det seriösa anslaget blev det fel, mycket fel, enligt PO. Bilden på de två kvinnorna i soffan som verkade ”omedvetna om fotograferingen” tillsammans med namngivningen och upprepade hänvisningar till att de var dementa gjorde publiceringen problematisk. Dementa befinner sig på gränsen till hjälplöshet och måste enligt PO skyddas ”mot strålkastarljus och omvärldens blickar”.

Ärendet ledde till ytterligare brevväxling mellan anmälaren, tidningen och PO. Tidningen väckte bl.a. frågan om en tidning i fortsättningen måste upprätta ett kontrakt med anhöriga när de berörda inte kan föra sin egen talan. Tidningen framförde i sammanhanget också frågan till PO om sådana kontrakt borde upprättas även när det gäller barn och personer med olika handikapp.

PON höll inte med PO. Enligt nämndens majoritet kunde inte bilderna ses lösryckta ur sitt sammanhang. Publiceringen skulle bedömas i sin helhet och då kom nämnden fram till att den präglades av inkännande och medmänsklighet.

Nämnden var inte enig. Det visar enligt Yrsa Stenius hur svåra avvägningarna kan vara när det gäller att avgöra när en publicitetsskada uppstår.

Nämndens ordförande Johan Hirschfeldt och ytterligare två ledamöter var skiljaktiga. De menade att bilden var utlämnande och därtill tagen inom en ”privat sfär som är skyddsvärd”. De skiljaktiga ansåg att tidningen med tanke på den integritetskänsliga situationen före publicering-

---

⁶ Bilden återges i bilagan till denna PM, s. 7.

en borde ha visat bilder och text för de dementas anhöriga och inte bara för personalen på hemmet. Utan de anhörigas tillstånd borde den aktuella bilden och namnet på den 92-åriga kvinnan inte ha publicerats. De skiljaktiga hävdade att tidningen åsidosatt god publicistisk sed.

Plumpt om trumförsäljare

I kåserier, krönikor, insändare och ledare tillåter PO/PON normalt en tuffare ton och vassare argument än i en nyhetstext. Det är en hållning som flera PO intagit. Men det finns gränser framhåller Kersti Söderberg och ger ett exempel på hur illa enskilda kan fara när en skribent söker göra sig lustig på andras bekostnad.

Under rubriken ”Taktlösa trumaffärer” publicerade lokaltidningen en signerad kolumn om ett besök i en musikaffär.⁷

Krönikören förklarade att han var osäker på om knirret i trappen berodde på trappan eller försäljarens ”fotsvettslukande skor”. Försäljaren framställs som imbecill och hade en ”spyframkallande oral odör”. Utgivaren för tidningen trodde att historien var påhittad men musikaffären existerade liksom den 35-åriga försäljaren.

PO var inte nådig i sin dom. Krönikan var ”pueril, plump och fri från espri”. Försäljaren var klart utpekad och hade blivit utsatt för nedsättande och kränkande omdömen som framförts på ett illasinnat sätt. Enligt PON hade försäljaren blivit djupt kränkt och tidningen därmed grovt brutit mot god publicistisk sed.

7. Diskussion och slutsatser

7.1 Diskussion - PO/PON 2000, 2009 och 2010

Vid genomgången av PO-året 2009 hänfördes 14 ärenden till gruppen ”personlig integritet”. De fall som sorterades in i denna grupp var de publiceringar som berörde enskildas personliga angelägenheter.

För att utröna om det finns någon trend har år 2000 gått igenom och de fällande PON-utlåtandena klassificerats på samma sätt. Detta år förekom tio klander som berörde enskildas personliga angelägenheter. Dessa har beskrivits ovan. Även 2010 års fällningar har kategoriserats. Av tidsskäl har genomgången för år 2010 inte gjorts lika noggrant som de övriga två

---

⁷ Krönikan återges i bilagan till denna PM, s. 5.

åren. Men trots det går det att hänföra 15 fällningar det året till kategorin ”enskildas personliga angelägenheter”.

Under de tre åren förekommer sammanlagt 39 fall där PON bedömt att det uppstått publicitetsskada.

Även om det finns skillnader mellan de tre åren, t.ex. vad gäller vilken grupp av personer som har drabbats, så är frågeställningarna i grunden snarlika för att inte säga identiska. Det handlar i samtliga fall om en avvägning mellan i vad mån en person går att identifiera och graden av integritetsintrång. Ju större möjligheten är att identifiera någon, desto större är risk för publicitetsskada när uppgifter om personliga angelägenheter lämnas.

Noterbart är att såväl PO som PON är stränga i sin bedömning när en person anses ha blivit identifierad. Många gånger räcker det med att det kan antas att några fler kan få kännedom om personens identitet än de som kände till den före publiceringen.

Tidningarna har i de flesta fall gjort vad de tycker är, och som vid en första anblick kan antas vara, tillräckligt för att anonymisera en person. Men ofta framkommer det uppgifter i efterhand som visar att anonymiseringen inte varit tillräcklig. Säkerhetsmarginalen måste vara mycket väl tilltagen för att tidningen ska undgå kritik från PO/PON.

På samma sätt har PO/PON visat sig mycket mån om att publiceringar inte ska innebära en ökad detaljkunskap av integritetskänslig karaktär hos dem som redan känner till vem som avses med publiceringen. PO och PON uttrycker i flera av de genomgångna fallen att det ska vara förbehållet den enskilde att avgöra vilka personuppgifter som omgivningen ska få kännedom om, t.ex. när det gäller sjukdom.

7.2 PO-fallen 2000, 2009 och 2010 grovt kränkande?

Det är naturligtvis vanskligt, för att inte säga omöjligt, att med bestämdhet avgöra vilka av de 39 fallen från 2000, 2009 och 2010 som skulle fångas in av en bestämmelse om grova och oförsvarliga integritetskränkningar. Det beror naturligtvis på hur en sådan lagregel utformas och hur den motiveras i en författningskommentar.

I PM 62 ges två alternativa lagtexter med kommentarer. De har sedan kompletterats med en tredje lagtext. För överskådlighetens skull återges de tre utkastet till lagtext nedan. De har getts beteckningen A, B respektive C. De är samtliga tänkta att införas i den särskilda brottskatalogen och tar alltså, i varje fall i sin grundlagsform, sikte på spridningen av yttrandet, inte sättet för anskaffandet.

16. *kränkning av privatlivet*, varigenom någon grovt kränker någon annans privatliv utan att det är försvarligt;

B

16. *kränkning av privatlivets fred*, varigenom någon om någon annans privata angelägenheter lämnar en uppgift som genom sitt innehåll, den omfattning i vilken den blivit spridd eller på annat sätt är ägnad att medföra allvarlig skada eller stort lidande, om det inte ändå var försvarligt att lämna uppgiften;

C

16. *integritetskränkning*, varigenom någon, utan att det är försvarligt, allvarligt kränker någon annan genom att exponera dennes kropp på ett särskilt närgånget sätt, blottlägga ett sexuellt övergrepp mot personen eller förfölja denne med förödmjukande tillmälen;

Oavsett vilket av de tre alternativen som väljs vid en ev. lagstiftning uppstår en gråzon. Mellan de solklara fallen av kränkningar och de integritetsintrång som uppenbarligen inte är kränkande kommer åtskilliga fall att hamna. När fallen i gränslandet ska avgöras kommer den för stunden rådande allmänna inställningen att påverka utgången. Toleransen mot integritetsintrång varierar över tid liksom vad som anses försvarligt att publicera. Det som anses kränkande i dag kan mycket väl vara allmänt accepterat i morgon och vice versa. Opinioner kommer och går medan grundlagarna förutsätts bestå. Högsta domstolen i första hand och hovrätterna i andra hand kan dock på sikt förväntas ge viss hållfast ledning för rättstillämpningen.

När det gäller det grundlagsskyddade området tillämpas den särskilda processordningen med juryprövning och ett krav på kvalificerad majoritet för fällande dom. Den s.k. instruktionen, som riktar sig till dem som är satta att vaka över yttrandefriheten, innebär att de mer ska se till syftet än uttrycksättet och hellre fria än fälla.

Det har inte varit möjligt att under arbetet med denna PM i detalj pröva de 39 fallen mot de tre utkasterna till lagtext. Därmed saknas underlag för att dra bestämda slutsatser om hur utfallet vid en prövning skulle bli. Med tanke på gällande regelverk framstår det dock som troligt, för att inte säga sannolikt, att den absoluta merparten av fallen där PON har fällt skulle frias oavsett om de prövas mot alternativ A, B eller C.

Det finns dock några publiceringar, t.ex. den om 17-åringen som påstods ha dött av en överdos, som är mer tveksamma med alternativ A som lagregel.

Men även om själva uppgifterna, t.ex. i fallet med 17-åringen, skulle anses grovt kränkande kan publiceringen frias på andra grunder. Utgångspunkten är att kränkningen har spritts, d.v.s. att "annan" fått kännedom om uppgifterna. Men därtill måste också prövas om det är möjligt för "an-

nan” att koppla uppgifterna till en viss bestämd person.⁸ En sådan prövning måste när det gäller ett straffrättsligt förfarande ske på ett rättssäkert sätt. När det gäller PO/PON sker denna bedömning många gånger på ett skönmissigt sätt. PO/PON baserar ibland sina beslut enbart på anmälarens uppgift eller vaga antaganden. PO/PON har en säkerhetsmarginal som är till fördel för den som omskrivs. Därför får det antas vara osannolikt att fallet med 17-åringen skulle leda till fällande dom.

I många fall är det nog dessutom så att många som upplever att de fått sin integritet kränkt skulle välja att inte ange publiceringen till åtal. Ett åtal med efterföljande rättegång skulle vara upprivande i sig och risken för ytterligare publicering vara påtaglig.

Ytterligare en aspekt är värd att nämna i sammanhanget. Det är kostnadsfritt och förhållandevis enkelt för en enskild av få sitt ärende prövat av PO/PON. Tröskeln för att väcka enskilt åtal är betydligt högre. En rättegång innebär normalt en stor påfrestning och för att föra sin talan behöver de allra flesta juridisk hjälp. Till det kommer risken att få betala sina egna och motpartens rättegångskostnader. Här bör nämnas det uppdrag som kommittén har att se över möjligheten att stärka enskildas skydd när det gäller fördelningen av rättegångskostnader.

För att det allmänna ska driva en enskilds talan i förtalsmål krävs med dagens regler att det av särskilda skäl anses påkallat ur allmän synpunkt. Sådana fall har hittills varit mycket få och kan i modern tid räknas på ena handens fingrar. Det får antas att utgångspunkten för ett eventuellt integritetsbrott härvidlag blir detsamma som vid förtalsbrott.⁹

7.3 Integritetskänsliga bildpubliceringar

Som sagts ovan har bilden ofta en stark påverkan på betraktaren och därmed stor genomslagskraft. Det gäller inte minst rörliga bilder som blir allt vanligare på webbplatser inom det grundlagsskyddade området. I många fall ligger dessa under PO/PON:s tillsyn. Enligt PO, Yrsa Stenius, har dessa webb-tv sändningar hittills inte orsakat några pressetiska problem.

De bilder som nämns i denna PM och som i flera fall återfinns som bilaga kan vara värda att fundera kring ur två aspekter.

---

⁸ Göran ifrågasätter detta påstående utan att ingripa i Nils text.

⁹ Utan att heller här ingripa i Nils text noterar Göran att anledningen till den mycket återhållsamma åtalspraxisen när det gäller förtal är att sådana mål väldigt ofta handlar om motsättningar mellan enskilda. Detta torde endast sällan vara fallet när det gäller grova integritetskränkningar.

– Hur skulle en prövning enligt lagtexterna i alternativ A, B och C utfalla?

– Och skulle de kunna fällas enligt förslaget om förbud mot viss fotograferingen i Ds 2011:01, *Olovlig fotografering*?

Den senare frågeställningen kan kanske sägas falla utanför kommitténs uppdrag. Kommittén ska ju rikta in sitt arbetet med integritetsfrågorna på publiceringar i grundlagsskyddade medier. Men trots allt hänger frågorna samman. Ett fotoförbud har betydelse för yttrandefriheten i så motto att det kan påverka möjligheten att anskaffa uppgifter för publicering.

Att straffbelägga anskaffandet av uppgifter (läs fotografier) i de fall det inte anses försvarligt och därtill införa ett tryck- och yttrandefrihetsbrott avseende kränkningar riskerar att leda till ett långtgående intrång i yttrandefriheten.

Å andra sidan kan sägas att sett i ett strikt integritetsperspektiv kan kombinationen av förbud mot olovlig fotografering och ett integritetsbrott innebära ett heltäckande skydd mot grova integritetskränkningar.

Dessa frågor ska inte närmare diskuteras här utan tas upp i en särskild promemoria (se PM 72, *Konsekvenser för yttrandefriheten vid ett eventuellt förstärkt integritetsskydd*).

7.4 Slutsatser

Vid den förra genomgången av PON:s praxis i PM 65 konstaterades att PO/PON som regel gör en sträng bedömning av i vad mån en enskild har lidit skada av en publicering. Det kan inte förväntas att domstolarna vid prövning av integritetskränkningar i grundlagsskyddade medier skulle fälla i samma omfattning som PON. En preliminär bedömning är att sannolikt samtliga 39 fällningar i PON åren 2000, 2009 och 2010 skulle frias i domstol oavsett om de prövas mot lagtexten i alternativ A, B eller C ovan.

När det gäller bilderna är bedömningen densamma förutom vad gäller bilden på den medvetslösa Loredana Berté-Borg på sjukhuset i Milano. Kanske skulle också bilden av den solbadande artisten anses brottslig.¹⁰ Bilden på Loredana Berté-Borg är minst sagt påträngande och närgången. Den är integritetskränkande och publiceringen kan inte anses försvarlig eller äga något allmänintresse. Sannolikt är det ett av de verkliga bottenappen när det gäller integritetskränkningar inom svensk publicistik under de senaste årtiondena.

---

¹⁰ Enligt Görans mening skulle nog även bilden på den döda kvinnan, se sist i 4.2.3, få anses brottslig. (Men den var från 1990.)

Därtill är bilden tagen i sjukhussalen eller möjligtvis från korridoren utanför. Oavsett vilket får utrymmet där fotografen uppehöll sig betraktas som en plats dit var och en inte äger tillträde. Fallet kom som återgetts ovan aldrig att prövas av PO/PON eftersom Loredana Berté-Borg inte önskade det. Av samma skäl hade det sannolikt heller aldrig blivit någon domstolsprövning även om det i TF/YGL funnits ett integritetsbrott.

När det gäller bilden på Anna Lindh är också den närgången. Att PON fällde publiceringen berodde till stor del på att händelsen när den knivskadade utrikesministern fördes bort publicerades i en rad olika varianter och ur olika vinklar över flera sidor i tidningen. Omfattningen var inte rimlig enligt PO/PON. Kanske hade utfallet blivit ett annat om tidningen nöjt sig med att publicera en bild av händelsen. Det som inträffade var en stor och traumatisk händelse och den som blev knivskuren var Sveriges utrikesminister. Händelsen hade därmed ett mycket stort allmänintresse. Sannolikt skulle en rättslig prövning enligt alternativen A, B och C inte ha lett till fällande dom.¹¹

Om man anser att fler än fallen med Loredana Berté-Borg och den solbadande artisten ska kunna fällas i domstol måste integritetsskyddet gå mycket längre än i alternativen A, B och C. Kanske alternativ A utan rekvisitet ”grovt” ligger närmast till hands. En sådan lösning får dock betraktas som utesluten. Avvägningen mellan integritetsintresset och yttrandefrihetsintresset skulle i alltför hög grad stärka integriteten på yttrandefrihetens bekostnad.

Någon enstaka publicering i kommitténs genomgångar kan sägas innefatta ett grovt integritetsintrång, bilden på Loredana Berté-Borg. Men frågan är om en sådan enstaka publicering i sig motiverar att ett integritetsbrott införs inom TF:s och YGL:s tillämpningsområde.

Sammantaget bekräftar och förstärker denna genomgång slutsatserna från kommitténs tidigare granskningar när det gäller förekomsten av integritetsintrång i grundlagsskyddade medier. Så när som på någon enstaka publicering är det inte inom det grundlagsskyddade området som det förekommer integritetskränkningar. Av det skälet framstår det inte som angeläget att införa ett integritetsbrott inom grundlagarnas tillämpningsområde.

***

---

¹¹ Bilden när Anna Lindh bärs bort på bår utsågs till Årets bild och Årets nyhetsbild 2004.